

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
7 Martie st. v.
19 Martie st. n.

Este la fiecare duminică.
Redacțiunea în
Közep-utca nr. 395.

Nr. 10.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe ¹/₂ de an 5 fl.; pe ¹/₄,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Miresă până la morțe.

Novelă —

(Urmare.)

Și se ivi o cetă de români, și se aruncară ca lei pe pradă.

Flacărele caselor ardătoare țineau lumină nspăimântătoare, muzica cântă în castel cântec românesc, și vuietul ostașilor făcea ca să ferbă aerul.

Românii curgeau năprasnici. Căleri pe cai de munte, cu comele sburlite, cu căciuli de oie, cu surtuc în bauer, la gele cu serpare, la brâu cu pistole și în mâini străluciau — ce erau acele flăcări ce străluciau în mâinile lor? erau fulgere, fulgere ce dobor și sting.

În fruntea lor, ca bătaura din povest, care poartă furtună și scutură munte — vitezul căpitan, Aga Stancu.

Ah, cine avea de a împărti atâta morțe, cine avea de a scăpa atâta, cât avea el?

Satul ardea, și așternea o lumină grozavă pe fețele ostașilor. Se vedeau roși la flăcări, roșu și înspăimântători ca demoni.

Satul ardea, muzica suna — — ce contrast! Lumina aceea era lumină la patul morții, și cântecul acela era cântec de morțe.

Nastica se ivi la ferestă. Și la flăcările focurilor vedu oștea română vinând ca undă, și în frunte vedu un semnețu, cum nu a mai vădit în veci, un semnețu, în mirele ei.

Un urlat, o ferbere peste tot satul se întinse. Turcii se retraseră de sub castel, românii deschiseră porțile, și eșiră.

Apoi ce s'a mai întemplat, nu se știe. Cetă noaptea acoperit pe toți, ca și când cerul o ar fi întinsă peste o scenă, pe care nu e bine să o vedă cei nechemati.

Ce s'a întemplat, nu se știe. Cei din castel a observat atâta, că vuietul trece repede, tot mai departe, tot mai departe, până nu s'a mai auzit.

A trecut cum trece undă, nesocotind pedecile și puterea omenească.

Dar cetă când se ivia albeta dorilor colo în răsărit, se auzira într'o depărtare spre Dunăre pușcătuiri dese, apoi tunuri — — s'a auzit mult timp, și când s'a făcut duna, a încetat.

Aga Stancu nu s'a pierdut cumpătul. A eșit din castel, a adunat țerani din preaur într'o jumătate de noapte, a călăt pe țurci și a scăpat castelul.

Atata s'a vădit, atâta a scut toți; dar ce a urât după aceea, Dumnezeu știe.

Într'altă zi demineța oșpetii nuntii stătea toți ca deșteptați dintr'un somn greu, stăteau ingrigiați, sperând și desperând pe tot momentul.

Dar miresa? Sărmana Nastica! În starea ei nu eră om în lume. De seră în cer, peste noapte în pământ, și demineța între ele, nici în cer nici în pământ.

Ca florile în pâr, în honă de miresă, așa cum i-a promis, stătea și-l aștepta. Miresă până la revelere seu miresă până la morțe. Dacă nu va urma revederea, va urma morțea; dar până atunci miresă cum a dorit el.

A așteptat demineța, a așteptat peste zi, a așteptat până seră, dar mirele nu sosi.

A eșit pe balcon, și a privit departe peste câmpuri, pe calea țurcilor, dar Stan nu nu s'a ivit.

Dela balcon la ferestă, dela ferestă la balcon, tot cu ochii în depărtare, tot pe calea țurcilor, dar mirele ei nu mai vină.

Se întorcea câte un rănit de pe câmpul de luptă, mergea la el, îi întreba ce enșăși, ca cu gura ei, dar numenea nu-i seră spune de el.

„S'a luptat ca un smen, a fost viteaz, ca și totdeauna, apoi nu știu ce s'a făcut”. Atata era răspunsul, cel putea primi dela cei întrebați.

A plâns sărmana de demineța până către meșăji, apoi a încetat.

Când înceta plânsul omului, atunci urmează fapta seu nebuna. Câte o dată urmează amen loce împreunate: fapta nebuna.

E noapte.

Luna e sus, și așterne peste lume lumina sa belare.

Departe în sus și în jos, în dreapta și în stânga, cât cuprind ochii: jale, gol și pustiu.

Un câmp se estinde în jurul nostru, un câmp larg și vast. Acest câmp e un cînturim mare, este câmp de luptă.

Naute de asta cu două zile era un câmp mănos. Holdeci se rezanau pe el cu undele mari, vomicii cântau pe tenatele lui domie de vomiei, și țerancele cântau doime de amor. Astăzi e un cîmter înspăimântător, numai ventul cântă în el cântec de jale, cântecul morții.

Căți au ramas vii sau dus, cei morți dorm în pace. Luna li-a așternut pe fețe vâhul morților, cerul i-a plâns cu la râm de noă, și ventul suspină după ei de alungul șului.

Eri noapte a fost aeri tumult, vuiet și ferbere, astăzi e linișce și pace. Eri tinea luptă inversunată, astăzi în pace saută toți.

Cât cuprinde cu ochii, tot cadavre, vomiei baeri.

brațe de vitegi. Mănile pe pept, armele la braț și ochii închiși.

Toți tac sormanii, nici frunza nu tremură; numai colo pe cel del se vede, la lună, ședând un câne pus-tiu, și urlând. Urlă sormanul jalnic, cât se aude peste câmpul deșert. Un cadavru lângă el, cadavrul stăpă-nului seu — zace tăvălit fără viață. Cănele tace, se pune lângă el, îl atinge; îl linge, îl mișcă, dar nu se scolă. În ochii lui sânt lacrimi ca 'n ochii unui om, geme ca omul, și ieră urlă.

Și acel urlet așa de jalnic, așa de ingrozitor se aude noaptea 'n acest câmp de jale.

Colo 'n mijlocul câmpului, printre cadavre — o femeie, albă ca o viziune, singură singurea.

La toată grupa se duce, la tot cadavrul se plecă, la tot ănsul priveșce 'n față, se pare un ânger trimis din ceruri a sărută fruntea vitegilor, a le sărută sigilul martirului pe fruntea închețată.

Nicam nu se opreșce, frica nu o opăceșce merge de alungul dela cadavru la cadavru, unde-s mor-ți mai deși, unde a fost moartea mai strâșnică.

Mureșă sormană, mureșă își caută murele, noaptea la medul nopții, noaptea pe câmpul luptei, între ca-davre.

Și trece peste câmp de alungul, și trece cruceș și curmezeș, dar nu se opreșce.

La poia unui del se iveșce o altă figura neagră, figura unui bărbat. La un loc se întăneșce.

Nastea se opri, și bărbatul se apropia de ea.

Nușă... dîșce ea moet.

Nușă... dîșce bărbatul a-emeșce.

Se pornim, — contina Nastea cu capul plecat.

Bărbatul o lua de braț și pornim.

Lunga un trestuș, prapendi del ca un pascan.

Bărbatul prapese căni, la toamă vede și a dîșce.

Se ne urcam și pornim. Se pornim pe căni cea lungă, se ne la oim datoria. — dîșce Nastea și și sterc-o ochi de acorim.

Pornim cocoșto, eu vin peste lume, — dîșce bărbatul povind m pament mzigat.

Nene Bulcea, eu pornese pe căni m. Pata la Dunare, pata m Stambul seu până la moete.

Nene Bulcea sânti, ca t se âmplu ochi de la-crâmi.

— Dumăden sâti, resplătesă credința ta, co-șona! Nu me mîr, a fost bun Stanciu, și a fost viteș...

Bărbatul nu mai pabu vorbi. Se întorse într'alta parte, nu vom se-l vede Nastea plângend.

Tu mergi înderept, nene Bulcea, tu mai m dâ-torie m tera, datorie de împănt. Tu m dat dovede de credința, mergi înderept! De-or întreba de Nastea, spune ca am mers, de-or întreba unde am mers, spune ca-mi caut murele, de tot adla, vom rețornam; de m tot adla, plângeți o lacrimă dupa mine, căci v'am m-bit pe tot.

Nene Bulcea o asculta pata în capel, apoi sus-pună una lungă și respunșe:

— Cocoșta, neta, nu emoseș pe nene Bulcea! Sê-ți spun eu una! Eram mai tîner cu ceva decăt adî, mai tîner de vrestă și mai tîner de pătam, iar co-șonașul Stanciu era un băat. În foel luptei ne-am în-tălnit ântam, acolo unde era moartea mai strâșnică. Un ture redica hangerul, eu eram în frîntă eu un spali — eram perdul. Un băietan iese ca din pămēt — se pare că și acum îl ved — tureul cade lângă mine moit. Tînerul ce i dădu loviura de moete era tînerul Stanciu. Nu ni-am dîș nimeca, dar sântam amîndoi, că sîntem tovarăși, ca ne iubim. De atunci am petrecut la olaltă toate luptele, și când pornia Stanciu în foc, ochii lui me

căută pe mine, și eu eram tot lângă el ca umbra lui. Am prins tovarășie, tovarășie, cocoșită, pe viață și pe moete. El eră boer, eu eram țeran; el avut, eu sêrac; dar ne iubiam și ne 'nșoțiam în toate primejdile. Din-tăin i-am fost servitor, în pace și 'n luptă, dar într'o dî așa-mi dîșce coșonașul: Bulcea, tu ești viteș, istet și credincios; mi-ai scăpat viața de multe ori, stand față cu moetea; de am mers eu, ai vinut și tu, mi-ai fost umbra mea; nu se cade sê fi tu servitor; fi tu tova-rășul meu, frate de cruce până la moete! Am plâș, cocoșă, am plâș și 'ntîndend mâna mea, am dîș nu-mai atata: „Până la moete!” În tota lupta l'am petrec-ut, la tot rēd am fost eu el, pana ai alte ori. l'am fost umbra, ba pote că și norocoș. Până am fost lângă el, nici pēr nu i-a picat de pe cap, și catel am rema-de el — ieta-me singur. În noaptea noaptea eu din cast-el pentru de a aduna poporul se ne scape, for mie m dîșce: Bulcea, pana rețornam, apere castelul! — Panas vin — respunșe eu. Ieta unde stand! Nu rețornam cocoșă, eu trebuie se merg pe căni m, căci așa merg frate de cruce.

Nastea întinșe mîna și l' ține în brațe ca pe un amic adeverat.

Așa este, cocoșta, neta vom mureș, — cont-ina Bulcea. Credința și amorul, mîi bîm tovarășie-pen-tru de a rețta un orșac perbit. Nu vom porni cu acești doi căniuzi. Nu me n'ăba nimeni, unde mureșem, ce vom face? Credința noștră și amorul ter ne vor povatu, pămētia m va spune unde se mureșem, a ce se facem?

Ohi, numai vin se ter, Dumăden mdu-raru, numai se arl ca e vin.

E vin, cocoșto! Pe căni, țere ca caduti mîr Stanciu e prap la țere.

Cănele del de m acorim, ca om, și g adreț la et. Să m apropiat de oim, ca om, și omie latend atar cada, ca m m pe mureș, țere, și a tîm, sînta del, și țere a vînd, atareșpe. Vom sormanii, se dîșca, mureșve mîr, stăpam, mureș, moete, mureș, la dî, am frate pe mine și eu mureș, pot dîșce.

Dar nu mureș, asură, țaganamăca. Tot ănsu, la ac lu.

Cei doi tovarăși se mureș pe eu și dispună, m nopte.

Trecuseră, după doi, ca m se aude țere, căneș urland.

Baza vor vînd a tîm, ca om.

II

Medul nopți trecuse, noaptea era întunecoșă, nu se vedea mâna.

Bărbatul Dumăbu cugea lin și măștos ntre cele doue mâni, ce l adăpase cu atata sange. Numu din cand m cand vedea pe oținda lui, cate o dungă stra-luend țere sîmet, era vînd, ce facea cate o luntre ce luntre pe apă. Luntrea nu se vedea, numai vînd trada trecerea ei, resfrangendu se m venețela ceruim.

Tăcerea era profundă. Nici șgomot de arme, nici mormurul apei, nici cântec de filomela, nime nu coturba tăcerea măștosă; numai din când în când se audea pe malul țurelor dealungul un strigăt monoton, strigătul sentinței, m gaurul corturilor lui Hassan.

Pe malul stîng stăteau doue figure în mante lungi, și priviau pes e Dunare la malul țureșce.

Sub mal pe marginea apei se legăna o luntre ușoră, și 'n luntre dorma un luntreș bătrân. Luntrea-l legăna ca un legăn și el dorma dulce ca un copil.

Vis-a-vis peste apă, colo 'n malul țurelor se con-topiau toate într'o cetă oiscură, numai la marginea apei se vedea un turn colosal, care stătea desupra apei ca

colț de stâncă. Nici ferești, nici zare, nici sunet, numai mărimea lui îl tradă că este.

Ce farmec!

Mai înainte cu o oră eră așternut raiul peste aceste valuri, raiul fantastic alui Mahomed cu toate plăcerile lui. Pe mal dealungul străluciau luminile aprinse, mii de făclii și de lămpione; și pe valuri străluciau ochi de hadine. Faciile luminau valul ce legăna huriile paradisului, și luminile ochilor de hadine luminau țiile puternicului Hassan. Cerul cu stelele lui se coborâ pe unde, și apa le resfrângea raza ca o oglindă curată. Și hadina cea mai frumoasă tăvălită a lene côle într'un caic împodobit cu covore 'ntraurite — în caicul lui Hassan pașa.

Și toate aceste serviau spre mărirea lui pașa, ier pașa totă fericirea o punea la picioarele unei hadine, frumoasă ca visul profetului.

Hassan eră puternic și avut. Eră turc de viță, eră tinăr, și-i curgea în vine sânge buestru oriental. El prefăcuse Dunărea, ca prin farmec, într'un Bosfor strălucit, și malul dealungul într'un paradis.

Totă sêra își preambă hadinele, și-ș goliă pocaulul ce destinase profetul credinciosului Musulman. Și când se legăna el pe mare cu huriile paradisului — tot turcul eră în picioare a mări slava celui slăvit. Musica sună pe mal, și în trecere, la tot pasul se audia sentinela strigând pe mal numele lui Allah, și apoi alui Hassan.

În meșul nopții se adunau luntrițele ca atâte fantasmе într'un vis fericit — debarcau la un loc destinat, unde nu privia ochiu muritor, și — Dunărea devenia tăcută.

Lampelle se stingeau pe maluri, armele se puneau în piramide lungi, și încetă sgomotul într'un minut, ca prin farmec.

Meșul nopții trecut; deci Dunărea eră tacută și lină, când cele două figure, doi nefericiți pribegi — Nastica cu tovarășul seu — stăteau pe malul românesc și priviau spre țera turcescă, spre turnul colosal ce se desfigură din ceta nopții.

Ah, așa părea de jalnic turnul acel negru în noptea asta neșă! Sufletul lor eră însă mai jalnic și mai întunecat decât toate...

Acela e turnul unde își țineau turcii prinso-nerii.

Un timp stătură nemișcați, numai din când în când mai schimbând câte o vorbă.

În urmă se coboriră de pe mal, și se apropiară de luntrea ce se legăna pe marginea apei.

Luntrașul dormia ciocan.

— Hei bré! scólă, că trece apa pe sub tine, — dișe Bulcea.

— Ei boeriule, mai bine pe sub mine decât peste mine. Pornim, cocône?

Bulcea portă straiе domnești; de ce se nu fie boeriu? Plătescă bine!

— Cu ajutorul lui Dumneșeu! Meșul nopții e trecut, luminele-s stinse, toate dorm de lungul malului. Pornim!

Bêtrânul luntraș deslegă luntrea, dădu de două ori cu vêsla, și luntrea se obli.

Nenea Bulcea luă de braț pe Nastica și o conduse.

În două minute fură gata.

Tovarășii șeșură lângă olaltă și luntrașul ocupă locul seu.

(Va urmă.)

V. R. Buticescu.

Reverie.

receam pe lâng' o cruce,
Înfiptă p'un mormânt...
Erau pe ceruri stele,
Și visuri pe pământ.

Și me gândiam... la cine?...
La cine mai gândesc?
De cât numai la tine,
Minune ce iubesc.

De-odată un lung gemet,
Aușul mi-a lovit.
Ș'un glas din altă lume,
Aceste a șoptit:

„De mörte, de uitare
Nimic nu e scutit!“
Ce fel?... Ș'amorul trece?...
Și el are sfirșit?

Plecai să caut odihna...
Ah!... Somnul nu-l gădesc!

.....
N'ar trebui să möră
Acei ce se iubesc!

Carol Scrob.

Geniul și nebunia.

Nu trebuie să credă cineva, că adevărul este astfel, în cât în momentul când el apare face să dispară erorea. Se pare, din contra, că o prejudecată înrădăcinată aduce într'ensul nu știu ce farmec care reține spiritele și le împedecă d'a înțelege un adevăr neașteptat. De aceea nici nu trebuie să ne mirăm când, răsfoind analele științelor, găsim un interval câte odată considerabil între epoca care a văduț eșind la lumină un adevăr și momentul care a văduț consfințirea lui. Se face, în decursul acestei perioade, un fel de lucrare ocultă în inteligențe. Lucrul care escitase la început o reprobare unanimă, este în cele din urmă discutat cu puțin sânge rece, apoi pe rând pe rând susținut și apărât; și în fine, după număröse schimbări, lumina se face, valorile rutinei și ale ignoranței cad, și chiar acel adevăr pe care nimeni nu voia să-l recunoscă la început, începe să devie o noțiune vulgară, atât de respândit încât i se dișe că e o banalitate, și destinat pöte el însuși să serve într'o di de obstacol și de prejudecată la un progres ulterior.

Când, sânt apröpe trei-deci de ani, d. Lélut, în mai multe lucrări remarcabile, „le Démon de Socrate“ și „l'Amulette de Pascal“, voi să probeze că acești doi ömeni cu geniu trebuia să fie considerați ca prezentând câteva din caracterele nebuniei, mirarea fu generală; nu doră pentru că vederile sale erau cu totul nöue, dar ele nu fuseser nici odată obiectul unei demonstrațiuni atât de regulate și atât de științifice; de aceea și dl Lélut fu mai părăsit. Câțiva ani mai târziu, dl Moreau, din Tours, reluă, lărgind'o și generalisând'o, thesa dlui Lélut. De toate părțile însă se ridicară obiecțiuni; semănă cu o revoluțiune generală. Dnul Flourens în cursurile sale, denunță acêsta teorie ca una din cele mai funeste opere ale științei moderne și o confundă într'o anatomă comună cu craniologia lui Gall și cu selecțiunea naturală a lui Darwin.

Din toate părțile, filosofii și psihologii con-damnau o doctrină care făcea din geniu o nevrosă și

care punea oameni ca Cesar și ca Richelieu alături cu epilepticii și cu maniacii. Dar, în zilele noastre, tăcerea s'a stabilit puțin câte puțin: este dar probabil că ideea și-a făcut drumul său, ca să ne servim cu o expresiune triviale, și că nu va mai întâmpina aceeași mirare ca la ivirea ei. Afară de aceste, se pare că psihologia a intrat pe o cale nouă, și pe care ne este permis să o credem fecundă. În loc să se mărginescă în studiul lui eu, și într'o metafizică înaltă, filosofii s'au reîntors la observațiune, și, fără să cadă în exagerările școlii sensualiste dela finele celui din urmă secol, ei au recunoscut, că faptele științei fiziologice, interpretate cu înțelepciune, puteau să fie de un mare ajutor pentru studiul conștiinței și al inteligenței omenești.

Mai înainte de a raporta câteva din probele ce vom aduce în favorul acestei doctrine, trebuie mai întâi să o precisăm și să o restringem: să ne înțelegem asupra cuvintelor mai înainte de a discuta ideile. Și mai înainte de toate ce este geniul, și cum îl poate cineva deosebi de talent? Apreciațiunea variază la infinit pe cât timp este vorba de intermediare; dar, decât ia cineva punctele extreme, confuziunea este imposibilă. Astfel este lucru sigur, că Napoleon avea geniul, ca și Shakespeare, ca și Molière, ca și Aristotele; nu este lesne de spus în ce constă geniul. Poate că este un nu știu ce divin, quid divinum, care este extraordinar, aceea facultate de a concepe cu repeziune lucruri mari, de a îmbrățișa totul cu o singură privire, și de a se ridică mai pe sus de ceilalți oameni prin repeziunea, profunditatea, noutatea și estrema justetă a ideilor. Dar, în ori ce caz, acesta este un ce excepțional, care ne este mai lesne să-l înțelegem de cât să-l exprimăm, și care scapă definițiunii.

Nici nu ne vom încerca să definim nebunia; vom dice însă, că un nebun este un individ ale cărui cugetări sunt în desacord absolut cu ideile comune, și care, prin ficsitatea aberațiunii sale și falsitatea ore căror senzațiunii imaginare, se izolază, ca să dicem așa, într'o cugetare delirantă, și trăiește lor la o parte de omniere. De aceea este ușor de demonstrat, că mulți oameni de geniul, dintr'un ore-care punct de vedere, au fost nebuni, și că atențiunea extraordinare care le-au dat gloria au făcut dintr'ensii, separându-i de ceilalți oameni, niște adevărați smintiți.

Ce om de geniul mai mare ca Blaise Pascal! Ne având încă doi-spre-zece ani, el își arătă aplecările sale extraordinare printr'un tractat asupra sunetului ce-l compuse după ce a observat, că păharul încetă să răsună îndată ce-l atingea cineva cu degetul. Câtva timp după aceasta, tatăl său refusând să-l învețe matematicile, el hotărî să le descopere, și, formându-și cercuri și linii pe care le numia rënduri și bare, își demonstră și-și totă geometria elementară. Mai târziu, la vârsta de șapte-spre-zece ani, după ce citi în câteva cărți și vorbi adesea ori cu mai mulți geometri eminenti, el compuse un tractat asupra secțiunilor conice care puse în mirare pe Descartes. La nouă-spre-zece ani, el inventă mașina aritmetică. La două-deci și trei de ani el reîncepă experiențele lui Torricelli asupra greutateii aerului, le complectă, le verifică și creă hydrostatica... Apoi scrisse: „Lettres a un Provincial“, „les Pensées“; toate aceste până la vârsta de trei-deci de ani, căci, îndată ce ajunse la acesta vârstă, se afundă în misticism și nu mai produse nimic. El muri la vârsta de trei-deci și nouă ani, după niște suferințe grőznice.

E bine, acest mare om, al cărui geniul prę de timpuriu este aproape de necrețut, avea în puternicii sei creeri germenii nebuniei, și este de ajuns, spre a se convinge cineva de acesta, să citescă amănuntele pe care, într'o biografie rămasă vestită, Gilberte Pascal (dna Perier) ne-a dat'o despre sănătatea fratelui său, și

înțeleptele concludiuni ce dl Lélut a tras din ele. Blaise Pascal eră bolnăvicios și suferind: eră una din acele organizațiuni nervoase, în ferebere continuă, care au nenorocitul privilegiu de a audă scărțiind în ori ce moment resorturile mașinei lor. (Maine de Biran). Ce idei bizare! Ce conceperi delirante nu avu el! Nu voiă să bea decât apă caldă, ne povestește sora sa, și toate beuturile ce el bea, le încăldiă astfel în cât desguștă pe toate persoanele care-l încungiurau. Mai târziu, după făimosul accident dela puntea Neuilly, care n'a avut totă influința ce voiă să i se atribue, el fu apucat de o adevărată nebunie. El credea, că este neconținut urmărit, vedea o prăpastie alături cu sine, și, spre a se garantă contra ei, el punea un fotoliu care-i ascundea vederea acestui pericol imaginar. Nu este ore acesta o adevărată halucinațiune? Și mai avem ore trebuință să stăruim asupra aceluia talisman ce el purtă atărnat la gătul său, care trebuia să-l apere de flacările iadului, și pe care scrisese niște frase neînțelese în care se vedea un misticism delirant?

În adevăr, ce este aci care ar pute să ne surprindă? Acea esistență timpurie, turmentată, fricosă și atât de fecundă, putea ea ore să între în cadrul comun al viețelor ordinare; și este permis să compare cineva pe Pascal cugetând la greutatea aerului, cu un june de vârsta sa, rău școlar de retorică? Ce este de comun între aceste două inteligențe, și școlarul nu va pute el suride de milă vedând un copil de vârsta sa, care caută să descopere cele mai grele probleme de fizică? S'ar pute aproape exprima acesta intensitate a cugetării care apropie geniul de nebunie, dicând că, la omniul de geniul, inteligența este rău ecuilibrată.

Să ne închipuim, în adevăr, un om ordinar, având un meșteșug linișcit, ingrigind de afacerile sale cu regularitate, ne având altă ambițiune de cât sporirea miciei sale averi, cunoscând foarte bine tot ceea ce se raportă la ocupațiunile sale, esact și măsurat în toate, înțelegând tot ceea ce-l privește, necăutând să pătrundă câteva din problemele care-l impresoră din toate părțile, satisfăcut de ideile banale ce întâmpină în drumul său, și primindu-le spre a regulă conduita sa: acest om va ave o inteligență bine ecuilibrată. El nu avea aceea irezistibilă necesitate de a cunoște și aceea poftă fără margini de glorie și de ambițiune, care turmentază pe omniul de geniul. Și decât acest om este în prezența unui Pascal său a unui Newton, de sigur că el va ave dreptul, comparându-se cu dēnsii, să găsescă, că rațiunea cea bună este mai curând în inteligența sa decât în aceea a acestor omni mari. La dēnsii, în adevăr, el va recunoște o vioiciune de concepțiune, o imaginațiune stranie care ies din marginile vulgare și care se găsesc adesea la cei smintiți. Ei sunt dominați de o cugetare fugosă care-i terește din colo de adevăratele limite și care, prin aceea chiar că-i face să producă lucruri mari, poate să le inspire concepțiuni delirante și halucinațiuni, (aiurări).

Decă cercetăm în ce constă acest ecuilibrul al facultăților intelectuale care par că constitue bunul simț și perfecta rațiune, și care este tocmai contrariul alienațiunii mintale, vedem că se compune din două elemente principale: de o parte, justa apreciere a fenomenelor esteriore; de altă parte, grija evenimentelor dīlnice care ne impresoră. La cei nebuni, nu mai este trebuință să o spunem, aceste două funcțiuni intelectuale sunt cu totul turburate; sunt incapabili să se ocupe de afacerile lor, să-și ingrigescă averea lor, și, de altă parte, fenomenele esteriore sunt pentru dēnsii o oglindă vecnică, în care ved aparițiunile cele mai fantastice. La omniul împovărați de o cugetare înaltă, ficsitatea atențiunii și supra-activitatea imaginațiunii aduc același rezultat.

Prima sărutare.

Să luăm două exemple ilustre: Newton și Goethe. Newton avea facultatea atenției împinsă la un așa de mare grad, că în unele momente el se izolă cu totul de lumea esteriōră. Pe timpul compunerii Principiilor sale el rămase două-zeci și patru de ore la lucru, fără a mânca, fără a bea și fără să doarmă. Concentrarea cea prodigioasă a cugetării sale asupra științei abstracte îl făcea de o distracțiune vrednică de mirare. Într-o zi, el luă degetul nepoței sale, care citia lângă dânsul, și voi să-și curățe cu el lăleuă. Se știe, afară de aceste, că el era supus la amețeli. Ori de câte ori mergea în trăsură, el se apucă de amândouă ușile și întindea brațele sale de amândouă părțile, ca să nu cadă. Rămase trei luni într-o nebuție complectă, și-și perdă pentru mai mult timp memoria.

Esemplul lui Goethe este tot atât de remarcabil; el avu în fapt o adevărată halucinațiune. El vădă într-o zi propriul său chip venindu-i înainte, după cum ne-o spune însuși în memoriile sale. El putea să chieime după voință pe cutare său pe cutare personaj mare, și aceste vedenii treceau pe dinaintea ochilor săi, lucrau, se mișcau ca persoane naturale. Închidând ochii și aplecând capul, vedea flori de tot felul care urmau una după alta cu iuteală, înfățișând culorile cele mai vii și privirile cele mai variate.

Adevărul este că, dacă căutam să ne facem un fel de ideal despre rațiune și despre bunul simț, nu vom găsi nimic din cele ce constituie geniul. Lipsa imaginațiunii și grija faptelor particulare, iată ce este bunul simț. Dacă cineva nu se ține de cât după ideile generale, apoi atunci este în pericol să fie tacsat de nebun, și mersul neregulat al imaginațiunii conduce foarte iute la concepțiunea halucinatorie care este semnul caracteristic al alienațiunii mintale. Dar toate aceste considerațiuni psihologice n'ar fi nimic, decât n'ar fi spriginite de fapte. Și biografia omenilor iluștri este bogată în exemple proprii să sprigine teoria ce susținem aci. Negreșit, că aceste exemple sunt povestite pretotindeni și bine cunoscute de totă lumea; însă poate să fie interesant să le vedă cineva grupate într'un mod sistematic și este folositor să se judece aceste fapte în ansamblul lor. Căci, noi nu ne vom mărgini numai a cită faptele biografice care se rapoartă la omenii de un geniu extraordinar: vom alege și exemple printre personajele istorice ale căror facultăți intelectuale au fost încă destul de strălucite ca să potă aprinde admirațiunea noastră și să ne merite recunoștința.

Printre cei cu halucinațiuni, am citat deja pe Pascal și pe Goethe. După cum a demonstrat o și d Lélut, Socrate credea, că conversază în realitate cu un spirit familiar, și, când vorbea de demonul său, acesta nu era, pentru dânsul, o figură de retorică, ci expresiunea unui fapt real; căci acest demon, ale cărui conversațiuni ni le rapoartă Platon, nu era de cât o halucinațiune a profesorului său Socrate. Byron își închipuia că este odată, că este vizitat de un spectru, și el îl revădea puțin timp mai înainte de mărtea sa. Malebranche audia amarit vocea lui Dumnezeu. Descartes era urmărit de o persoană invisibilă care-l îndemna să urmeze descoperirile asupra adevărului. Pope credea, că vede un bărbat care eșia din zid. Walter Scott, câtva timp după ce vădă scirea despre mărtea lui lord Byron, credea că vede pe amicul său stând în picioare în față-i. Olivier Cromwell vădă o femeie de talie gigantică care, înălțându-se, perdelile patului său, i prețise că va fi cel mai mare om al Angliei. Bernadotte vădă o femeie bătrână și răpădătoasă care-l consilia să nu facă rebel Norvegiilor. Lordul Castelreagh vădă în mai multe rânduri un copil strălucind, a cărui figură suridătoare era încungiurată de lumină. Se știe, care fu sfârșitul cel tragic al acestui mare diplomat. Mozart, a cărui inteli-

gență timpurie fu tot atât de nenorocită ca aceea a lui Pascal, vădă, câtva timp înainte de mărtea sa, pe un necunoscut care-i anuncia curândul său sfârșit. Constantin vădă o cruce în aer, pe care era scris cu litere luminoase: „In hoc signo vinces!“ Mahomet vădă minunile cerului și ale pământului într'un moment de estas. Sânta Teresă avu halucinațiuni de aceeași natură, ca sântul Augustin și sântul Chrysostom. Ignace de Loyola vedea pe virgina, pe drac și niște șerpi de foc. Luther credea în drac, care-i apărea sub formele cele mai bizare: o muscă care sbârniia, său un animal murdar care se culcă în patul său, său legiōne de spirite care mișcau saci cu nuci pe timpul când dormia. Sânta Genevieve și Jean d'Arc, ale căror nume sunt venerate de istoria națională, erau halucinatorie. Dumnezeu se ne ferescă de a confundă aceste două femei eroice cu alienatele vulgare! Dar ori care ar fi adevărul, trebuie să-l privim față în față și fără tēmă. Căci, nu vré să dăcă a degradă inteligența, decât i esplică cineva mecanismul. Când sufletul este dominat de o cugetare stăpână, tot restul dispăre și se perde; și acesta mare concepțiune, în loc de a sta confusă și nedeterminată, ia un corp, o existență individuală, și apare atunci sub forma unei imagini care pare a fi afară din noi, dar care nu este alt-ceva de cât cugetarea noastră esteriorisată.

Alături cu cei halucinați, trebuie să punem pe adevărații maniaci. Richelieu își închipuia căte odată, că este călare. Săria în giurul biliardului său nechezând și asvêrind cu piciorul. Apoi, după un ceas, acest acces de nebuție încetă. Jean Jacques Rousseau era hipocondriac. El suferia necontenit său își închipuia, că suferă, ceea ce este același lucru. Este de ajuns să răsfăie cineva scrierea sa „les Confessions“ ca să înțelgă că acesta strălucită inteligentă era adanc turburată. Cinismul cu care el mărturisește toate infamiile sale și complezența care pune în a le povesti, precum și sfârșitul său miserabil, sunt dintre cele mai caracteristice. El se credea totdeauna urmărit și își închipuia, că are inamici pretotindeni. Într-o zi, el întrebă prețul mazărei la hală, și, după ce i-l spusera: „Vedeți, dăse el, adâncimea machinațiunilor inamicilor mei: ei întrebăntă, spre a-mi face rău de toate părțile, mai multe idei de cât ar trebui ca să guverneze cineva Europa. Eu nu plătesc mazărea verde de cât atât. Esplicăți-mi, ve rog, diferența!“

Cervantes, Camoens, Tasso au fost nebuni, și au murit smintiți. Swift, Swammerdan, Haller, Linné au murit în aceeași stare, după ce au fost isbiți de nebuție. Cesar și Mahomet erau epileptici, ca și Petru cel mare.

Dacă, în loc de a căută adevărata nebuție, am consideră numai bizazeria și escenricitatea, care sunt ore-cum preludiile ei, am puté cită mai pe toți omenii cei mari. Se pare, că ea este una din condițiunile talentului. Este adevărat, că foarte adesea ori acesta bizazerie nu este de cât o prefăcătoare de rău gust. Cu toate aceste unele escenricități sunt astfel, în cât este imposibil să le considere cineva ca voluntare. Carol Quint, spre exemplu, ajungând la apogeul gloriei, și stăpân al lumii, hotări să moră într-o mănăstire. Câtva timp după acesta curiosă retragere, el avu idea și mai ciudată să asiste la preparativele înmormentării sale, și se îngroză de spectacolul ce provocă el singur. Se știe, că în mănăstirea dela Saint Just el își petrecea timpul cu regularea césornicelor. Michel Angelo, rănit la picior, se retrase în camera sa și voi să se lase să moră. Aristote se aruncă în Eurip pentru că nu putea să înțelgă cauzele fluxului și refluxului apelor. Alesandru cel mare era supus la niște accese de mănăie de o violență fără margini. Nu am isprăvi, decât ar trebui

să raportăm toate faptele bizare ce ne-a lăsat istoria : este de ajuns să citescă cineva cu atențiune biografia unui om ilustru spre a culege detalii proprii să sprijine teoria ce apărăm.

Dar, din toate considerațiunile istorice, cele mai puternice spre a face să se admită această analogie între geniu și nebunie sunt acele ce ne procură antecedențele ereditare. Șcim astăzi, care este influința eredității. Nu numai că nebunia se transmite din tată său din moș în fiu și posterității sale, dar încă toate afecțiunile nervoase par a avea o legătură atât de strinsă între dănsese, în cât ele pot să se înlocuiescă una pe alta. Astfel, există adevărate familii de alienați său mai bine zis de nevropathi, în care sunt în ascendenții său în colaterali lor, când nebuni, când epileptici, când rachitici său idioti, fără ca să potă înțelege cineva cauza care determină felul bolii. Aceste familii sunt însemnate cu marca fatală, și toți aceia cari fac parte dintr'ensă sunt mai mult său mai puțin condamnați la leșiuni grave, și adesea mortale, ale sistemului nervos. Dacă este ceva demonstrat în pathologia generală, apoi este de sigur acest fapt de ereditate morbidă : ori de câte ori un bolnav prezintă fenomene de alienațiune care nu se pot atribui lămurit la o cauză determinată care să le fi ocazionat, este sigur lucru că se vor găsi în familia sa exemple constate de afecțiune nervoasă, de idiotism său de escentricitate maniacă, care vor servi să completeze și să întărescă diagnostica. Și, tocmai în aceste familii predestinate se găsesc cel mai adesea ori personajele ilustrate prin opere său prin concepțiuni de geniu. Întrebați istoria și veți vedea, că nimic nu este mai evident. Familia Valois, familia Condé sunt mărturisiri eclatante. De o parte copii slabi, bolnăvicioși, rachitici, având într'ensii, chiar dela începutul vieții lor, viciul originii lor, și terminând scurta lor esistență în șmințire, epilepsie său în paralisii de tot felul ; de altă parte, sub influința aceleiași predispozițiuni ereditare, inteligențe remarcabile, rău ecuilibrate negreșit, dar care, mulțumită unei arzende imaginațiuni său unei idei fixe urmărită în decurs de mai mulți ani cu stăruință reușesc să producă lucruri mari. Dnul Moreau a insistat cu drept cuvânt asupra acestui fapt. El dice, că printre clasele societății care numără mai mulți oameni distinși prin calitățile cele eminente ale inteligenței lor, se află mai mulți alienați. În aceste se întâlnesc cel mai adesea acele adunături de individe care, prin inferioritatea său superioritatea facultăților lor intelectuale, ocupă toate gradele scării morale, dela idiotism, acea tristă stare în care se vede inteligența aruncând d'abiă câteva raze întunecoșe, până la sublimatele înălțimi ale geniului ; aci se desvôltă și cresc, ca în pământul lor natural, afecțiunile nervoase cele mai variate.

Nu trebuie dar să privescă cineva pe nebuni ca fiind lipsite de inteligență, și de sigur acesta este una din prejudecățile cele mai poporale și cele mai tenace de a-și închipuți cineva, că nebunii rezonază altfel de cât noi. La dănsii inteligența este clintită, nu este distrusă. Pascal, Jean Jaques Rousseau, Luther erau nebuni de geniu, și, de altă parte, printre nenorociiți închiși în asiluri, mulți dau probe de niste facultăți remarcabile : memoria, inteligența, simțirea, sunt mai dezvoltate la dănsii ca la mulți din oamenii vulgari. De aceea și vechia axiomă, mens sana in corpore sano, minte sănătoasă în corp sănătos, este totdeauna aproape adevărată, cu condițiunea că aceste cuvinte : mens sana, nu se vor aplică la inteligențele escepționale, mari atât prin defectele lor, cât și prin cualitățile lor, cărora le dăm numele de genieri . . .

Acest adevăr, Aristotele l'a întrevădit deja și îl exprimă foarte bine : „Nullum est magnum ingenium sine

quadam mixtura dementiae“ : Nu este nici un spirit mare fără un grăunte de nebunie. Geniul, talentul chiar nu există fără această originalitate înăscută, care este pre apropiată de escentricitate, ca să nu se mărginescă cu alienațiunea. Cât de superiără este sentința lui Aristotele în comparațiune cu axioma lui Buffon : Geniul este o răbdare mare. Nu, răbdarea nu este geniul ; o lucrare prelungită și stăruitoare, decât nu este ajutată de o inteligență strălucită, nu produce de cât opere recomandabile. Cu toate aceste am fi foarte rău înțelegi, decât ni s'ar atribui intențiunea, că voim să confundăm geniul și nebunia. Aceste două forme intelectuale pot să aibă oșeși-care analogii și să se desvôlte pe un tărâm asemenea, ele nu sunt însă, și nu pot să fie identice. Nebunia, de o mie de ori mai mult de cât răbdarea, este impotinte de a produce, pe când geniul, este originalitatea, curiositatea, care crează lucruri nouse și face să țihnescă adevărul din ori ce piesă și înarmat până în creșcet, ca Minerva din creerii lui Jupiter. Dar răbdarea este o virtute trebuinciosă pe care trebuie să o câștige cineva, pe când originalitatea este un dar înăscut pe care nu este permis să-l caute său să-l afec-teze cineva. Un original fără talent nu merită de cât disprețul societății. Cel mai mult poate să se întrebe cineva decât ar trebui, închipuindu-ne că optarea ar fi posibilă, să prefere geniul, cu durerile și cu inhorențele sale, rațiunii celei sănătoșe și bunului simț mărginit

C. R.

M a r i c a .

e ânger de fetiță,
Din cetele cereșci ;
S'o veți tu măiculiță,
S'o veți și s'o iubeșci !

Ce față ! 'n dori scăldată,
În roua ce pe flori
De ține-i scuturată,
Când bat din aripiori !

Și-i stersă 'n velul tainic
Al dorilor purpur,
Când zefirelul falnic
Le sparge c'un murmur.

Ce gură ! Strop de sânge
Pe marmure albie,
O veți și inima-ți plânge
În dulce bucurie !

Ce ochi tăieți din sôre,
Cu farmec răpitor,
Ce vóce iubitoare,
Ce umblet — de ușor !

O sôre ! stai pe pace
Cu mine s'o privești,
Că 'n drumul ce-ai a face
Ca ea nu mai găsești !

T. V. Păcățian.

Dóue monumente.

Binevoitorul cetitor carele îmi va da onórea să cetescă aceste șire, negreșit se va întrebă, că ore des-pre ce fel de monumente am să vorbesc eu ? Despre monumente naționale său despre străine ?

Despre naționale nu p^ote s^e fie vorba, își va dice el, căci de aceste nu avem; i^er despre cele străine ce-ți mai receși gura? Lasă că vor scrie despre acele alții mai competenți.

Caută dară s^e declar din capul locului, că am s^e scriu despre monumente naționale. Noi românii nici de a n^ostre nu portăm multă grige, necum s^e ne interesăm dară de ale străinilor.

Cari s^unt acele monumente? Veți intrebă dv^ostre. Ietă respunsul meu: Al lui Iancu și al lui Papiu Ilarian.

Dar Iancu nu are monument, — respundeți dv^ostre. Nu are unul precum s'ar cuvini, căci indolița n^ostră națională nu cunoșce îndatoriri. Are însă totuș un monument, la morm^entul seu din cimiteriul dela Cebea lângă Baia-de-Criș, care fiind că se află în nemijlocita apropiare de drumul țării, atrage atențiunea tuturor trecătorilor și care astfel figur^eză ca un monument național.

Dar scopul meu nu este d'a critica frumsețea s^eu coresponderea acestor monumente. Cu totul altceva este boldul care mi-a dat cu ocaziunea ac^esta condeiul în mână. Ori cât de admirabile ar fi aceste monumente, totuș, considerate din punctul meu de vedere, ar av^e o scădere mare. Vreu s^e indegetez ac^esta scădere. Ietă cauza pentru care scriu.

Ac^esta scădere este inscripțiunea lor.

Eu așa șciu, că decă cineva este un om mare la națiunea sa, nu are necesitate ca noi s^e spunem cine a fost d^ensul, căci fie-care fiu adev^erat trebuie s^e șciă ac^esta. Așă dară nici pe monumentul unui astfel de om nu trebuie s^e scriem o explicațiune lungă. Prin o inscripțiune lungă detragem numai din meritele aceluia bărbat, căci se pare că nu le-am considerat ca cunoscute de toți conaționali, ci am mai găsit cu cale a spune trecătorilor, că N. N. cine a fost și ce a făcut.

E bine, atât Iancu, cât și Papiu, n'au fost destul de cunosc^uți la națiunea română? N'ar fi fost de ajuns a scrie pe crucea unuia numai aceste cuvinte: „Avram Iancu“, mai însemnând anul nașcerii și morții sale, — i^er pe monumentul celui din urmă numai: „Alesandru Papiu Ilarian“, cu datul nașcerii și morții? N'ar fi șciut tot românul, că cine a fost acela care zace acolo? N'ar fi fostă inscripțiunile aceste astfel mai corespond^etore, mai demne și mai importante?

Și totuș pe ambele monumente se află câte o inscripțiune lungă. Cei ce le-a redactat, de sigur au socotit, că națiunea română nu va șci cine a fost acesti doi bărbați, decă câte o inscripțiune lungă de pe monumentele lor nu va destăinui ac^esta. Numai astfel imi pot esplică lungimea lor.

Dar ietă enșeși inscripțiunile și judecați!

Pe crucea lui Iancu, ca s^e nu vorbesc de monstru^osă despărțire a cuvintelor, se pot ceti aceste cuvinte: „Avram Iancu, adv. pref. Leg. Rom. în anii 1848/9 † 1872“.

Va s^e dică, ac^esta inscripțiune nu numai este pr^e lungă, dar conține și un cuv^ent, care st^erneșce multă mirare în privitor. Acesta e cuv^entul „advocat“. Ce caută acest cuv^ent în inscripțiunea de pe morm^entul lui Iancu? Fost-a el d^oră vr'un avocat renumit, vr'un jurisconsult al națiunii române? Dar nu toți îl cunoșcem: oa pe un martir național? Nu în calitatea ac^esta din urmă s'a făcut el nemuritor la națiunea română? Nu martirului național s'a redicat monumentul?

Mie unuia la locul acesta cuv^entul „advocat“ imi vine în gând chiar atât de nepotrivit, ca și când germânii pe monument al lui Schiller ar fi pus inscripțiunea: „Schiller, dr. de medicină“.

Și totuș, în vârstă de 50 de ani, pe când se speră că zelul național român va redică și mo-

numentul lui Andreiu Mureșan, și pe acesta se va put^e scrie: „Andreiu Mureșan, c. r. translator și bard național român“.

Cetitorul binevoiescă a-și face din impresiunea acestora concludiunea, spre a decide ce rol j^ocă în inscripțiunea de pe monumentul lui Iancu cuv^entul „advocat“!

Eu me 'ntorc la inscripțiunea de pe monumentul lui Papiu. Ac^esta este atât de lungă, încât de ce cuvinte numai jum^etățițe au încăput. Ietă totă inscripțiunea: „Alesandru Papiu. Născut în 27 sept. 1827, în Budiu Transilv. dr. în legi, profesor, juris-consult, ministr. just. proc. gen. membru Soc. Acad. Rom. Mort în Sibiu la 11/23 aug. 1877“.

E bine, vină și spună-mi mie ori și cine care a v^eđut monuminte și prin țeri străine, decă li se mai fac undeva bărbaților mari așa lungi inscripțiuni? Nu nicăiri. Pretotindene se conservă usul, că pe morm^entul unui bărbat mare este de ajuns a se pune numai numele aceluia, dimpreună cu datul nașcerii și a morții.

Cu atât mai puțin se pune pe monumentul cuiva o inscripțiune cu cuvinte scurtate, din cari un glum^eț — precum și din aceste de pe ale lui Papiu — ar put^e s^e facă niște întregiri f^orte comice.

Aș put^e și eu s^e fac un joc de cuvinte din cele scurtate de pe monumentul lui Papiu, dar stima față de adormitul me opreșce. Nu vreu s^e se facă glumă din memoria lui, căci el a fost un credincios fiu al națiunii. Nu este vina lui, că pe monument i s'a pus o inscripțiune atât de nepotrivită.

Dar aceste d^oue exemple servescă-ne de inv^eț cel puțin pentru viitor, ca cum s^e compunem mai bine inscripțiunea de pe monumentul cutărui bărbat mare al nostru.

Va trece mult timp pân'atunci, până când zelul nostru național ne va oferⁱ privilegiul acesta, dar totuș este bine s^e ne însemnăm inv^ețul din aceste d^oue monumente.

Spinu Ghimpeșcu.

Despre femei.

Femei, femei! obiecte scumpe și funeste, pe cari natura v'a ornat pentru supliciu nostru; care pedepșiți când cineva ve brav^eză, care persecutați când cineva se teme de voi; ale căror ură și amor s^unt de o potrivă văt^emătore, și pe cari nu putem nici a le căută, nici a fugi de ele nepedepșiți! Frumusețe, carmin, atracțiune, simpatia; ființă s^eu chimeră neînțel^esă, abis al durerilor și voluptății! frumusețe mai teribilă pentru murit^ori de cât elementul ip care te ai născut; nefericit aceea care se lasă linișcei tale înșelătore! tu ești aceia care produci tempestele cari turmentă genul uman. (J. J. Rousseau.)

Un poet înșelat de femei a aruncat în contra lor acest sânger^os anat^em:

Obiect seducător și funest pe care eu îl ador și-l blăstem; tu pe care natura te-a înfrumșet cu agrementele corpului și cu darurile spiritului; care din om faci un sclav, care-ți ridi de el când te plânge, care-l împovăreși când se teme de tine, care-l pedepseși când te brav^eză; tu, a căreia frunte dulce și senină portă plăcerea în s^erbătorile n^ostre, tu care ridici tempestele ce turmentă genul uman, ființă și chimeră neînțel^esă, abis al relelor și al bunurilor, vei fi tu tot^deuna isvorul nesecat al despr^ețuirilor și convorbirilor n^ostre?

Femeile s^unt puse în lume spre a micșor^a rațiunea omenilor. (Ch. Lemesle.)

O mică femeie este adesea o mare sarcină. (Oxenstiern.)

Femeile s^unt ceva numai atunci când omenii nu s^unt nimic. (Chaumette.)

Ceva despre lues.

Temă veche, care însă — întocmai ca istoriōra din o cunoscută poezie a lui Heine — rămâne pururea nouă.

E un timp îndelungat, decând auți totă lumea neconținut plângându-se în contra luesului, care a luat dimensiuni înspăimântătoare.

Crede-me, iubită cetitoare, că m'a supărat foarte și pe mine vădend mătasa scumpă cu ornamente scumpe, purtată fără cruțare, nu numai pe corp, ci și pe pământ, ca cōdă, sub numele de șlep.

Mi-am adus aminte totdeuna cu durere de sarcina mare ce luesul acesta produce în punga bieților bărbați și părinți de familie. De multe ori acesta risipă produce ruină, căci și contele trebuiesc plătite în sfârșit, dar punga și lēfa din prima nu totdeuna ajung.

Intr'una din zile imi duse o amică :

— Ōre pentru Dumnezeu, suriōră, ce sē mai facem cu luesul?! Ne duce la sapă de lemn. Și, curios! de și damele nōstre vād tōte pericolul acesta, totuș mai nici una nu are curagiul sē se opună curentului. Ce sē facem dară noi? Sē ne retragem? Dar nu putem. Sē ne presintām în vestminte mai simple? Dar vom fi desconsiderate. Așă dară sē cumperām à conto? Dar ne ruinām.

— Eu euget, că mijlocul cel mai potrivit pentru combaterea luesului este ca sē ne facem costum național. Acela cel puțin e statornic și decă-l avem, ne putem infățișă în el totdeuna, fără sē fim silite a ne face tōt toalete nōue. Acesta e mai frumos, pentru că e național, și — precum dusei — e și mai ieftin, căci îl pot îmbracă ori când. Ma dōră imi va ședē și mai bine, decāt — șlepul. Apoi decă o regină îl pōte portă cu plăcere, decă ea l'a introdus în salōnele și balurile de elită, cum sē ne fie nōue rușine a-l îmbracă?!

Deu ar fi timpul, ca noi romāncele sē ne gândim mai serios, și sē nu tindem a imitā pe străini în est-ravaganțele modei scumpe. Ar trebui sē ne aducem aminte, că bărbații și părinții nōștri nu prē au mijlocele d'a satisface tōte nebuniile jurnalelor de modă. Sē nu fim pretensive, ci sē ne 'ndestulim cu ceea ce ni se pōte oferī ca fructul muncii oneste.

Sē ne aducem aminte, când vrem sē facem cheltueli mari, de strofa din „Moda de acuma” a dlui Iosif Vulcan :

Ai nevastă care-ți place,
Ea poșteșce vr'un vestmēt;
Decă vrei sē fiți în pace,
Sē nu-i dīci că bani nu sūnt.
Nici acea, că dēnsa are
Multe haine nōue, taci...
Cumpēră pe așteptare...
Asta-i moda, ce sē faci!

Așă dară, iubitele mele soriōre, decă vrem sē ne facem cheltueli, mai întâiu sē căutām, decă sūntem în stare a le suportă, și numai după ce am constatat, că sūntem în stare — sē le și facem!

Nu tōte cele vădute în clasele mai înalte, trebuie sē le imitām. Ci numai acele cari ni se potrivesc conform stării sociale în care ne aflām.

Așă dară cele ce a scris de curēnd dōmna (sēu domnișōra?) Rosa Trandafir despre toaletele de salon, încă nu ne prē pot privi pe noi, pentru că puțin romāni sūnt la noi cari pot dispune de averi așă mari, ca sē pōtă îndeplini cerințele prescrise în frumosul ar-

ticol al dsale. Apoi ampioiați cu ranguri înalte încă nu prē avem.

Sē introducem în îmbrăcămintele nōstre o simplitate elegantă, și se probām că nu numai ce e scump e totodată și frumos, ci și ceea ce se presintă în forma compusă de bunul gust.

Eufrosina Sânzian.

Parisiana.

Intr'o di Dina-Albastră se cobori pe pământ cu intențiunea galantă de a distribui la tōte fiicele sale obiceiurile din diferitele țeri, tesaurile de favōre ce purtă cu dēnsa.

Piticul seu Amarante sună din trimbiță și îndată căte o femeie tinēră din fie-care națiune se presentă la picidorele tronului Dinei-Albastre. Iși pōte cineva bine închipui, că tōte aceste unități formară un grup destul de considerabil.

Buna Dina-Albastră duse tuturor amicelor sale : „Doresc ca nici una din voi sē n'aibă a se plānge de darul ce-i voui face. Nu stă în putința mea de a da la fie-care acelaș lucru; dar asemenea uniformitate în liberalitățile mele, nu le-ar ridică ori-ce merit?” Timpul fiind prețios Dinelor, ele vorbesc puțin. Dina-Albastră își mărgini aci discursul și începū distribuțiunea presentelor sale. Nimeni nu se arătă nemulțumit de acēta.

Ea dete, tinerei femei care represintă tōte Castiliile, pērul așă de negru și așă de lung, în cât sē-și facă dintr'ensul o mantilă.

Italianei i dete ochi vīi și arđetori ca o erupțiune a Vesuvului în mijlocul nopții.

Turcoicei forme grāsulii și rotunde ca luna și dulcii ca puful de lebădă.

Englezei, o auroră boreală ca sē-și coloreze obraji, buzele și sinul.

La o Germână dete dinți ca cei care-i avea ea ēsăși, și ceea ce nu prețueșce mai puțin de cât dinți frumoși și care-și are valōrea sa, o inimă simțitōre și fōrte dispusă a iubi.

La o Rusoică, distincțiunea unei regine.

Pe urmă, trecēnd la detaliuri, ea puse veselie pe buzele unei Neapolitane, spiritul în capul unei Irlandese, bēnul simț în inima unei Flamande; și când nu-i mai rămase nimic de dat, se sculă spre a-și reluă sborul.

— Dar eu? — duse Parisiana țindu-o de pōlele tunicei sale albastre.

— Te-am uitat?

— M'ai uitat cu totul, dōmnă.

— Erai prē aprōpe de mine și nu te-am vădūt. Dar ce pociu sē-ți fac acum? Șacul cu liberalități s'a golit.

Dina se gândi un minut, pe urmă rechiemând la sine printr'un gest pe tōte încântătōrele femei pe care la obligase, le duse : „Voi sūnteți bune, pentru că sūnteți frumoșe; vōue ve aparține de a repară o gravă greșelă din parte-mi : în distribuțiunea ce am făcut, am uitat pe sora vōstră din Paris. Rog pe fie-care din voi sē rupă o părțicică din darul ce i-am făcut și sē gratifice cu ea pe Parisiana nōstră! Veți perde puțin și veți repară mult”.

Cum ar putē cineva refusă ceva unei dīne, și mai cu sēmă dīnei Albastre?

Fie-care din aceste dame s'apropiā pe rēnd de Parisiană cu grația ce o are tot omul fericit, și-i aruncă în trecāt una puțin din pērul seu cel negru, alta puțin carmen din obraji, una câteva raze din veselie sa, alta ceea ce putū din simțibilitatea sa, astfel încāt Parisiana la început fōrte sāracă, fōrte obscură și nebăgată în

sémă, se vèdù într'o clipă prin acest act de partagiu, mult mai bogată și mult mai inzeștrată de cât tovarășele sale.

Dina-Albastră se urcase deja la cer surișend.
Acésta probéză... N'am nimic de probat.

Figaro.

E e h o.

O dómna șede la mésză între un engles d'o rēcélă de ghiață ș'un tînér fôrte vorbitor.

Tînérul, folosindu-se d'o mișcare a dómnei, i dîse :

— Dómna, nu ve întórceți cătră domnul cela; aveți sè căpétati guturaiu.

*

John a făcut studii fiziologice. Într'o di croitorul i aduse nota de plată.

— Amicul meu, — dîse John, — anatomia ne învèță, că omul se schimbă cu totul în spațiu de șapte ani și nu mai are același corp. Pentru ce-mi ceri sè-ți achit o notă din 1875? Nu mai sînt aceeași persónă, prin urmare nu-ți sînt dator nimic.

Intre doi ștregari :

— Ah! ai césornic?

— Da.

— Și cât te costă?

— Nu știu; l'am luat când nu eră nimeni în prè-vălie.

*

O blondină Z. se consideră a fi trădat pe rënd pe toți don-juanii galanți cari au onorat'o cu con-ființa lor.

Într'o di ea cădù greu bolnavă, dar așa de greu, în cât fie-care o credea perdută.

De odată ea se întreméză, și grație vigôrei temperamentului seu, ea începe sè umble după trecerea de câteva zile.

— Acésta nu me miră de loc, — dîse una din vechiele sale victime, — ea trebuia sè înșele și mórtea!

*

Dl Curran' pledă înainte lordului Clare, care eră cam ignorant în materie de legislațiune.

Nobilul lord înter rumpe pe dl Curran în mijlocul pledoariei sale dîcându-i :

— Dēcă dta numești acésta lege, apoi eu pot sè-mi ard cărțile.

— Ai face mai bine sè le citești, milord, — respunse sarcasticul avocat.

*

Poetul Sir William Devenant își perduse nasul în urma unei bóle. Într'o di, pe când străbătea o stradă din Londra, o cerșitóre îl urmări cerëndu-i pomană.

— Dumneđu sè te binecuvinteze, domnule, și sè-ți păstreze vederea, — dîse ea.

Sir William i dete șese peny.

— Dumneđu sè-ți preserve vederea, bunul meu domn, — strigă ea.

Sir William se miră de repețirea acestei urări, și o întrebă, pentru ce se rugă cu atâta căldură pentru vederea sa, căci, grație cerului, nu eră orb.

— Nu domnule, dar dēcă vre-odată ți-ar perî vederile, n'ai avè pe ce sè pui ochelarii.

Prima sărutare.

— La ilustrațiunea din nr. presinte. —

O scenă idilică.

Juna feciôră s'a dus sè culégă flori în o pădurice verde și tufôsă. A cules câteva și apoi aședëndu-se la umbra unui arbore, a adormit.

Junele amant al ei, carele a șciut unde s'a dus dënșă, a mers după ea în pădurice, s'o suprindă și sè-i ajute la acésta recoltare interesantă.

A mers și a găsit-o adormită.

Încet se apropiă de dënșă, și se delectă privind-o în starea acésta.

Dar cine s'ar putè opri numai la atâta?

Junele își apropiă buzele și depuse pe fruntea ei prima sărutare.

Ilustrațiunea din numărul presinte înfățișeză momentul acesta.

I. H.

Literatura si arte.

✕ **Opereta „Olténca“** s'a jucat cu mare succes pe scena teatrului național din București. Sala a fost plină de două ori după olaltă, și publicul a întimpinat cu aplause acésta compozițiune românescă.

✕ **Cu apropiarea primăverii** neș permitem a face atenți pe m. o. învățatori la : „Arion“, culegere de cânturi naționale pentru tinerimea de ambe secse. Prețul unui exemplar 30 cr. Pentru cei care iau mai multe exemplare de odată, rabat considerabil. Prima edițiune este deja pe sfêrșite. *Tipografia Alexi. Brasiov.*

✕ **Doctorul practic** seu **Dicționar de medicină**, este titlul unei cărți scrise de drul A. Bally și tipărită la Călărași. În ea doctorul își propune a învăță pe ômeni notițe medicale care sè le pôtă aplică la casuri. Prețul e de lei 3.

✕ **Diaristic.** „*Revista Societății Tinerimea Româna*“, se numeșce un nou organ de publicitate, apărut la București, promițend a eși odată pe fie-care lună. — *La Iasi* a apărut un diar nou intitulat : „Cetățanul“.

Musicalie nouă. La Táborszky și Parsch în Budapesta a apărut : „Margitszigeti rózsák“ de Nikolich Sándor, prețul 1 fl.; — „Könyzapor“, de Szénfi Gyula, prețul 1 fl.

C e e n o u ?

Împărătesa și regina Elisabeta s'a rentors din Englitera la Viena cu sfêrșitul sèptemănei. Maj. Sa a petrecut în Englitera vr'o cinci sèptemăni, făcend vênătore de vulpi, însè petrecerea n'a reușit bine. Acésta vênătore a costat câte două-șeci și cinci de mii franci pe di.

✕ **Academia Română** ș'a deschis sesiunea generală marti în 7 martie st. n. prin raportul anual cetit de dl secretar general V. A. Urechia. Acesta mai ântăiu anunciu mórtea lui Vasiciu, apoi spune că activitatea de peste an a Academiei se manifestă prin 40 de ședinte, însiră tipăriturile făcute de Academie, constată că la concursurile pentru cele mai bune cărți tipărite în decursul anului espirat s'au presintat șeci autori; discursuri de recepțiune au sè țină dnii S. Fl. Mărian, Iac. Negruzzi și At. Marienescu; colecțiunea archeologică s'a sporit cu donațiuni făcute de dl Sturdza și de dna Elisa Sturdza. Raportul se termină, espri-mându-se speranța, că Academia se va putè mută acuş în localul ei propriu.

✕ **Regina României**, precum se șcie, a emis ideia, ca pânza necesarie pentru armată și diverse institute sè se facă în țeră și anume de cătră mânilor țêrancelor române. Acésta ideie se și traduce în realitate, căci în baracele redicate la Cotroceni în timpul campaniei din urmă s'a instalat patru-spre-șeci resboie perfecționate pentru țesutul pânzei. Fetele dela Asilul Elena Dómna, sub conducerea unor bune măestre duse acolo din Transilvania, au și început sè lucreze. Ministeriul de resboiu a comandat facerea a 1500 metri de pânză. Celălalte ministere, ma și particularii, vor face comande. Astfel apoi industria va luă un avènt mare.

✕ **Gimnasiu în Caransebeș.** Șapte-zeci și două de comune din fostul comitat al Severinului s'au deobligat a da din interesele fondurilor granițarești 5% pentru înființarea și susținerea unui gimnasiu complet în Caransebeș. Mai dând și diecesa un ajutor anual și mai fiind și alte resurse, înființarea părea asigurată, cu atât mai vârtos, că și congregațiunea comitatului Caras-Severin a luat act de această hotărâre. Însă inspectorul școlar Suttag a făcut recurs în contra înființării la ministeriu, cerând nulificarea decisiunii comunelor, din cauza că în acele comune învățătorii sânt rău plătiți. Conducătorii cauzei aflând acesta, ținură o conferință, și trimiseră o deputațiune la Budapesta, care subșternu miniștrilor Trefort și Tisza o reprezentatiune.

✕ **„Transilvania”,** bancă generală de asigurare mutuală din Sibiu, va ține adunarea sa generală ordinară la 2 aprilie st. n. Obiectele de pertractare: Darea de semnă despre afacerile anului 1881; raportul comitetului de supraveghiere; întregirea consiliului administrativ; propuneri incurse; sortiri de obligațiuni ale fondului de întemeiere.

✕ **Stâlpii podului lui Traian** la Turnul-Severin se ved bine, căci în ierna acesta apele Dunării au scădut așa de tare, cum nu s'au vădut dela 1858. Academia Română, precum aflăm din „Bin. Publ.”, s'ar fi ocupând a constata faptul într'un mod demn de nisuițele sale științifice. S'au dus în fața locului mai mulți desemnatori și archeologi. Se știe, că există și în localitate, o societate istorico-archeologică.

✕ **Clădiri mari în București.** La Gazette de Roumanie* ne spune, că guvernul are planul a construi mai multe monumente și palate în București, pentru care sfârșit a cerut dela primărie să-i desemneze locurile pe care să se ridice asemenea construcțiuni. O comisiune de 15 oameni speciali se ocupă cu alegerea unor asemenea locuri. Ietă lista construcțiunilor cu cari statul și-ar fi propuind să înfrumusețeze Bucureștii: palatul regal; palatul justiției; camera și senatul; academia, biblioteca și arhivele; două licee, cinci școle de fete; cinci școle de băieți; columna lui Traian.

Fiul rătăcit regăsit. Dl Francisc Marconi, cu descoperirea minelor dela Petroșeni, părăsi Veneția (Italia) și veni ca supravighetor la minele menționate. Aci aduse cu sine și un copil al seu, Victor, în etate de 10 ani. Creșterea lui o încredă unei servitoare. În anul 1874 véra, maltratată fiind copilul, prin creșcătoarea sa, în absența tată-seu, a luat câmpul. De aci s'a dus în în comuna vecină, apoi într'alta și astfel s'a tot de-părtat. În o comună i se dede vestminte românești și fu pús după oi. De aci se duse tot prin alte comune, până ajunsese în comuna Lunca. Aci își schimbă și numele în Simion și învăță limba românească curat. Acum a putut căută tatăl seu cu toate organele după el, căci de cum fisionomia, dar nici numele adevărat nu-l mai posedea. Petrecând el la oerii români de acolo vre-o 6—7 ani, revocându-și în memorie starea sa de odinioară, îl ajunsese jalea și dișe stăpânului: „Eu nu mai rămân”. Și cu acesta plecă la orașul Hațeg, unde se descoperi unui om, dicându-i: „Ađi am vădut pe tata!” Omul deveni curios și-l întrebă: „Ai tu tată? Unde-i tată teu? și cum îl chiamă?” El jelic i răspuse: „Ce cugeți dta! Pentru că sânt eu îmbrăcat în opinci, cu ciócaci și am pėrul acesta lung; eu totuș me trag din viță nobilă. Tata e domn mare la Petroșeni”. Atăta a fost destul ascultătorului, căci el chiar pe când perise copilul a fost la Petroșeni. El se cunoșcea cu tatăl băiatului pré bine. Numai decât înșciință pe tatăl, care și veni pentru convingere. Copilul vădându-se diformat, s'a ascuns din calea lui. La cererea tată-seu, respectivul om i cumpără îmbrăcăminte, și curățit fru-

mos, ca p'un domnișor îl duse acasă în finea lui febr. a. c. Ambii se recunoscără. Și astfel copilul rătăcit se regăsi.

✕ **Focuri la Hațeg.** Sâmbătă în 25 febr. st. n. în ținutul Hațegului a erupt un foc îngrozitor. Mai întâi Vineri năptea spre sâmbătă în Silvașul super. Au ars vr'o 25 case, fără șuri și celelalte, cari sânt de a se subînțelege. Focul s'a estins până 'n Silvașul infer., dar cu ajutorul mulțimei îndată s'a stins. Mai îngrozitor însă fu focul ce se escă sâmbătă după amăzi în comuna Săcel. O mulțime de case, șuri, grajduri, cotărce cu bucate etc. fură nimicite prin foc și prefăcute în praf și cenușe. În dar s'au încercat sătenii să-l stingă, căci le eră cu neputință. Pe la 6—7 ore p. m. sosiră pompierii din Hațeg. Abia cu ajutorul lor, pe la 12 ore din năptea, se puse în cățva capăt îngrozitoriului incendiu.

Au murit: *Ioan Becinēga*, avocat în Vêrșeș la 13 l. c. în etate de 35 ani; repausatul a fost un om diligent, zelos și un bun român; perderea lui e adânc simțită în acele părți. — *Jacob Pop*, c. r. căpitan în pensiune, la Rodna-veche în 7 l. c. în etate de 55 ani, a fost un brav soldat și a luat parte la mai multe campanii. — *Iuliana M. Grama* n. Filip, la Brașov, în 11 l. c. în etate de 62 ani.

✕ **Gimnasiul din Beiuș.** IV. Publicațiune despre contribuiri incurse la comitetul beiușan în favorea gimnasiului gr. c. român de Beiuș. Dl Georgiu Breancu cetățan Beiuș 10 fl. Dl Ioan Tuducescu docinte Lipova dela dsa 1 fl. David P. Simon 5 fl. Societatea măestrilor călcuianari 5 fl. Societatea măestrilor cogiocari 5 fl. Reuniunea învățătorească 10 fl. G. Făgaraș advoc. 2 fl. D. Dabiciu notar 1 fl. V. Jotica adj. notarial 1 fl. D. Cismaș 1 fl. I. Făgaraș 1 fl. D. Veche 1 fl. Iosif Vuculescu 1 fl. Moise Magdu 2 fl. Nicolae Roșiu 50 cr. Suma 36 fl. 50 cr. — Dna Leontina Roman n. Balomiri a trâmisi dela S. Balomiri jude reg. pens. Săbeș 5 fl. Ioan Oniț comerciant prop. Săbeș 5 fl. Georgiu Angel cons. pens. Săbeș 5 fl. Ioan Paraschiv subjude reg. Săbeș 5 fl. Constantin Crețoesc comerciant Săbeș 3 fl. Ioan Muntean advoc. Săbeș 1 fl. Ioan V. Barcian proto-not. magistr. Săbeș 1 fl. Dr. Aureliu Mihai România 5 fl. Ioan Poruț funcț. la consul gen. rom. Budapesta 5 fl. Corneliu Vornica 1 fl. Dna Aurelia Dumitraan n. Vornica 1 fl. Domnii Alesandru Nedelco prop. Budapesta 2 fl. Georgiu Mocioni mare propr. Budapesta 5 fl. Ioan Fauru jude la curt. supr. de apelare Budapesta 1 fl. Suma 50 fl. — Dl Mihaiu Veliciu adv. în Chișineu a trâmisi dela dsa 10 fl. Ileana Veliciu 10 fl. Mihaiu Sturza preot gr. or. 5 fl. Sigismund Budai notar 5 fl. Georgiu Popmir notar 1 fl. Franco Ioan tutor orfanal 50 cr. I. B. 8 fl. 50 cr. Suma 40 fl. — Dl Vasiliu Ignat adv. în Beiuș 25 fl. Dl Demetriu Negrean 25 fl. — Dl Victor Russu prof. prep. Cluș a trâmisi dela dl Dionisiu Buhățel prof. Cluș 2 fl. Dl Emeric Pop adv. în Cluș 1 fl. Suma 3 fl. — Dl Nicolau Penciu jude reg. cerc. Zerneșci a trâmisi dela dsa 4 fl. 10 cr. Nicolau Găroiu adv. 2 fl. Traian Mețian preot 1 fl. Nicolau Pop proprietar Tohan vechiu 50 cr. Ioan Vlad vice-notar Tohan vechiu 50 cr. Basil Aldica 20 cr. Ilisie Manasie cassar 20 cr. Irimie Tėrnovan reprezentant com. 20 cr. Nicolau Pop pedagog, curs. II Blaș 20 cr. Comuna Tohan vechiu din casa comunală 4 fl. Aldimir Badui notar Zerneșci 30 cr. Ioan Dan preot Zerneșci 50 cr. Nicolau Guguian vice-not. 20 cr. Ioan Pușcariu arendator 20 cr. Ioan Raț notar Bron 1 fl. Ioan Purcea pretor Bron 2 fl. Georgiu Marin primar 1 fl. Ioan Moțian paroc Simon 40 cr. Nicolau Cinteia medic cercual Zerneșci 1 fl. Nicolau Mohor notar cerc. Tohan vechiu 50 cr. Suma 20 fl. — Vasiliu Ștefan adj. notarial în Josăș dela Georgiu Oania, notar în Josăș 1 fl. Leopold Lőriz neguțetor Deciu 50

cr. Carol Hanser comerciant Krokna 50 cr. Herman Stein proprietar mare Josășel 1 fl. I. Zait propr. mare Zimbru 1 fl. Demetriu Jancoviciu ospetar Josășel 50 cr. Vasiliu Ștefan adj. not. Josăș 50 cr. Suma 5 fl. — Aduș. La suma trimisă de dl I. E. Teran din Oravița memorată în publicațiunea III-a au contribuit următorii domni: Ioan Lepa 10 fl. Popoviciu 3 fl. Ios. Novac 2 fl. N. Hașca 1 fl. D. Pocrean 50 cr. Lazar Cuc 40 cr. Elena Popescu 1 fl. Iacob Botoș 1 fl. Petroviciu 1 fl. Mihail Stoianoviciu 50 cr. Mateiu Stroia 50 cr. M. Fometescu 50 cr. I. E. Teran 1 fl. Suma 22 fl. 40 cr. — La comitetul beiușan dela începutul activității sale până acuma a încurs suma de: 1441 fl. 13 cr. Erogațiunile făcute în favoarea colectei 46 fl. 23 cr. deci rămâne capital 1394 fl. 90 cr. v. a., carele se află: a) într'un libel al cassei de păstrare din Beiuș 1237 fl. 90 cr. b) una acțiune dela banca „Transilvania” 100 fl. c) una obligațiune urbarială în valoare nominală 50 MC. = 52 fl. 50 cr. d) trei exemplare Geografia de Ciontea 4 fl. 50 cr. Sumele de sub a) b) și c) s'au înscris la veneratul capitu gr. c. român de Oradea-mare, ieră exemplarele de Geografia s'au reținut pentru biblioteca gimnasială. Comitetul își va continua activitatea. Consemnarea numelor marinimoșilor donatori împreună cu sumele oferite se va publica și în programul gimnasial de est timp. Dat Beiuș din ședința comitetului ținută în 8 martiu 1882. *Petru Mihutiu*, președintele comitetului. *Teodor Rosiu* secretariul comitetului.

Cronica lumii.

Drum de fer dela New-York la Paris. Inginarii americani au imaginat un proiect cu scopul d'a se face în timp de șapte-spre-dece zile călătoria dela New-York la Paris cu drumul de fer și c'o intrerumpere numai de două ore a călătoriei pe uscat. Drumul de fer ar pleca dela New-York, ar străbate Canada, Noua-Georgiă și Alaska până la capul principele de Wales, de unde călătorii ar fi transportați de corăbii la capul Est pe coasta asiatică opusă strimtorii Bahring și la o distanță d'apropo 40 mile dela extremitatea apusană a nordului continentului american. Dela capul Est, drumul proiectat ar străbate teritoriul rus până la încrucișarea cu rețeaua drumurilor de fer siberiane care, prin calea Moscua și St. Petersburg sunt în corespondință cu capitalele europene. S'a calculat, că distanța între New-York și Paris ar pute fi trecută, pe calea acesta, în 340 ore, cu puțin mai puțin timp de cât se întrebuintează acum pentru a face călătoria cu drumul de fer dela New-York la San-Francisco și transportul ar costă pentru un călător aproape 750 franci.

Somnorosa spitalului din Rouen. La spitalul general din Rouen se observă actualminte un cas singular de somn cataleptic. Somnorosa este femeia numită Louise Julie Jourdain; născută la Notre-Dame-de-Bondeville și în vârstă de 37 ani, nemaritată. Din mica-i copilărie este apucată periodic de somnul letargic. Crisa actuală ține de 20 zile — respirația i este regulată, fața colorată și pare, că se odihnește liniștit. De-i ia cineva un braț sau un picior, încearcă o mare greutate pentru a-l îndoi și membrele sale odată dislocate revin la loc unde erau ca și cum le-ar mișca un resort. Acesta e un fenomen ce rar s'a observat în asemenea casuri. Somnul, de și adânc, totuși nu e absolut. S'era, la o oră ore-care scote niște plângeri, mișcă puțin picidorele, se scolă pe ședut, deschide ochii, înghite în mod inconștient și fără să vorbescă alimentele ce i s'au preparat (bulion, vin). După o oră sau două recade pe perna-i și continuă a dormi în aceeași

stare de rigiditate. Une-ori stă câte trei și patru zile fără a se redesteptă și a lua nutriment.

Remășițele lui Sesostris. Printre mumiele regiilor Egiptului, ce s'au descoperit lângă antica Thebă, se găsește cea a lui Ramses cel mare, făimosul Sesostris al Grecilor. Ea este într'o stare de perfectă păstrare. Corpul este învălit într'o țesătură mai subțire de cât cea de borangic, și pe care sunt brodate cu artă flori de lotus, în mâna dreaptă ține sceptrul. Cosciugul de lemn de sicomor este împodobit cu săpături de cel mai frumos stil. Cătră sfârșitul domniei lui Ramses cel mare, acela ale cărui victorii sunt înscrise pe obeliscul de pe piața Concordiei din Paris, s'a născut Moise. S'a găsit asemenea mumia lui Setis I, tatăl seu, și a lui Ramses I, moșul seu, dar nu s'a descoperit încă mumia fiului seu Manetta, nici cea a nepotului seu Setis II, faraonul sub care Israeliții au eșit din Egipt și care a perit în marea Roșie.

Logogrif

de Georgina Popa.

Din următoarele silabe :

ta, an, cu, na, rei, var, vi, ian, vig, a, oc, um, ro, bo, non, ev, eb, gram, na, a, aet, ne, cer, se se formeze 11 cuvinte, ale căror litere inițiali cetite de sus în jos; ieră cele finali de jos în sus se ne deie numele a doi archirei români.

Cuvintele au următoarea însemnătate:

1. Un erou din 1848. 2. Un nume roman. 3. Un vulcan în Europa. 4. Un profet mic. 5. Un riu în peninsula pireneică. 6. Un element folositor la curățirea păreților. 7. Un opid în Francia. 8. Un munte în Paestina. 9. Numele unui arbor. 10. Un popor urgisit. 11. Un opid în Croația.

Termenul de deslegare e 29 martie. Ca totdeauna, și de asta-dată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea ghicitoriei anghularie din nr. 8 :

F
c a z
c a m i l
F a m i l l i a
z i l e r
l i r
a

Bine au deslegat-o dómnele și domnișorele : Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borea, Matilda Popa, Georgina Popa, Vilma Alesandru, Eufemia Duma, Cornelia Indre, Sidonia Leuca, Irina Antal, Octavia Croza, Eufrosina Sânzian, Eufrosina Popescu, Minodora Ardelean, Iosefina Crișan.

Premiul l'a câștigat domnișora Octavia Groza în Almaș.

Călindarul săptămânei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și serbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Duminea	7	19	Muc. Vasilie și alții.	6 8	6 9
Luni	8	20	Păr. Teofilact.	6 5	6 11
Martți	9	21	SS. 40 muc. de Seb.	6 3	6 13
Mercuri	10	22	Muc. Codrat.	6 1	6 15
Joi	11	23	P. Sofr. patr. Ier.	5 59	6 17
Vineri	12	24	Cuv. P. Teofan.	5 56	6 18
Sâmbeta	13	25	Păr. Nichif. patr.	5 54	6 20

Proprietar, redactor respunđător și editor : IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósyin Oradea-mare. Strada principală nr 274.